

9. KESKKOND

ENVIRONMENT

9.1 Kaitstavate metsade pindala

Area of protected forests

Metsade kaitse Eestis tugineb eelkõige looduskaitseadusele, mille järgi looduskaitse tähtsaim põhimõte on looduse säilitamise seisukohalt oluliste alade kasutamise piiramine. Teine samavõrd oluline, valdavalt küll metsa majandamist reguleeriv akt selles valdkonnas on metsaseadus, mille põhieesmärkidenä on deklareeritud metsa kui ökosüsteemi kaitse ja säästev majandamine. Metsaseadus, mida viimastel aastatel põhjalikult on muudetud ning mida jätkuvalt parendatakse, peaks tagama nii metsade elustiku mitmekesisuse kui võimalused metsa ökonoomseks majandamiseks ja kaitseks.

Metsaseadusest on kadunud varem kasutuses olnud metsakategooriate, sealhulgas hoiu- ja kaitsemetsa mõiste, mistõttu nüüd saame rääkida kaitstavatest metsadest. Üldisem jaotus on praktikas jätkuvalt siiski vajalik: nimetame endist hoiu- ja kaitsemetsa rangelt kaitstavaks ning varemalt kaitsemetsaks loetut – majanduspiirangutega metsaks.

Kooskõlas Eesti keskkonnastrateegiaga aastani 2030, on lõpetatud oluliste arengukavade koostamine valdkonnas. Veebruaris 2011 kinnitas Riigikogu Eesti metsanduse arengukava aastani 2020; see on kava metsanduse suunamiseks, millega määratakse arengu eesmärgid ja kirjeldatakse nende saavutamiseks vajalikke meetmeid ja vahendeid. Eesti metsapoliitikast tulenevalt on metsanduse arengul kaks lahutamatu ja teineteisest tulenevat üldeesmärki:

- 1) jätkusuutlik, see tähendab ühtlane, pidev ja mitmekülgne metsandus, mille all mõeldakse metsade ja metsamaa hooldamist ja kasutamist viisil ja tempos, mis tagaks nende bioloogilise mitmekesisuse, tootlikkuse, uuenemisvõime ja elujõulisuse praegu ning tulevikus;
- 2) metsade efektiivne majandamine, mille all mõeldakse kõigi metsaga seotud hüvede ökonoomset tootmist ja kasutamist nii lühi- kui ka pikaajalises perspektiivis.

Seega on varasemast suurema tähelepanu all loodusväärtuste kaitsemeetmed tulundusmetsades.

Looduskaitse arengukava peaks täiendama metsanduse arengukava rangelt kaitstavate metsade valdkonnas. Eesti looduskaitse arengukava aastani 2035 valmis küll juba mitme aasta eest, ent jäi vaid eelnõuks. Nüüd on koostatud Eesti looduskaitse arengukava aastani 2020, mis hakkab põhijoontes tuginema varemkoostatule. Uus eelnõu hõlmab ka kõiki bioloogilise mitmekesisuse konventsioonist ning teistest looduskaitse konventsioonidest tulenevaid nõudeid ja põhimõtteid. See strateegiline dokument, seni veel kinnitamata, peab aitama looduskaitset korraldada pikemas perspektiivis – nii, et oleks tagatud looduse väärtuste võimalikult hea säilimine, hävinud ja hävimisohus väärtuste taastamine ning loodusvarade jätkusuutlik kasutamine.

Nii metsanduse kui looduskaitse uute arengukavade koostamisel on pööratud suuremat tähelepanu bioloogilise mitmekesisuse kaitsele väljaspool kaitsealasid. Kandvad märksõnad on muuhulgas metsade loodusliku mitmekesisuse tagamine, bioloogiline ohutus, liigikaitse väljaspool nende elupaiku, maastikuline lähenemine ja ruumiline planeerimine. Mõistele 'looduskaitse' on pakutud välja sünonüüm – loodushoid, defineerimist vajab 'loodusväärtus'.

Metsakaitstes on oluline roll metsasertifitseerimisel, seda eelkõige majandusmetsade kaitseks. Kuivõrd sertifikaat tõendab, et puit tuleb seaduslikest ressursidest ja selle varumisel on arvestatud ka keskkonnaga, on nõudlus sertifitseeritud toorme järele maailmas pidevalt kasvanud. Sertifitseerimisel tuginetakse sõltumatule hindamisele, mille aluseks on rahvusvaheliselt tunnustatud mõistliku metsamajandamise standard. Erinevaid standardeid on kasutusel mitmeid, Eestis on metsamajandamisel tunnustatud rahvusvaheliselt levinud FSC ja PEFC.

Keskkonnaregistri andmeil oli Eestis 31.12.2011 seisuga:

- 5 rahvusparki,
- 131 looduskaitseala,
- 150 maastikukaitseala,
- 344 hoiuala,
- 1073 püsielupaika,
- 114 seni uuendamata kaitsekorruga ala,
- 20 planeeringuga KOV tasandil kaitstavat objekti.

Lisaks üle tuhande üksikobjekti (pargid, põlispuud, karstid, kivid, allikad jne).

Hoiu- ja kaitsemetsade pindalaga seotud hinnangud käesolevas aastaraamatus tuginevad riikliku metsainventeerimise (SMI) andmetele. Kasutatud on 2006–2010. aastal mõõdistatud SMI proovitükkide andmeid, digitaalseid kaitsealade ja kaitstavate objektide kaardikihte (EELIS 2010. a seisuga) ning maakatastri plaane. Igale proovitükile (või selle osale) on määratud metsakategooria ning hoiu- või kaitsemetsaks arvamise põhjused (kuni viis võimalikku põhjust). Kui üks proovitükk omas mitut kaitsepõhjust (näiteks sihtkaitsevöönd ja metsise mänguala, kaitseala piiranguvöönd ja veekaitsemets), loeti esmaseks rangema kaitseviisi põhjus.

Rangelt kaitstavaks (– hoiu- ja kaitsemetsaks) loeti:

- kaitsealade reservaadid ja sihtkaitsevööndid,
- püsielupaiga sihtkaitsevööndid,
- I kategooria kaitstavate liikide elupaigad,
- vääriselupaigad (VEP) RMK metsades ja lepingutega eramaal kaitstavad,
- kavandatavad kaitsealad vastavalt planeeritud režiimile.

Majanduspiiranguga (ehk kaitse) metsaks arvestati:

- kaitsealade piiranguvööndid,
- püsielupaiga piiranguvööndid,
- hoiualad,
- veekaitsevööndite metsad,
- infiltratsiooniala metsad,
- planeeringuga keskkonnaseisundi kaitseks määratud metsad,
- kavandatavad kaitsealad vastavalt kehtestatavale režiimile,
- kaitstavad alad, mille kohta kaitse-eeskirjad on uuendamata.

Uuendamata kaitsekorruga alad on kaitsealad, mis on võetud kaitse alla aastatel 1957–1994, kuid millele ei ole uut (kaitstavate loodusobjektide seaduse või looduskaitse seaduse järgset) kaitse-eeskirja kinnitatud. Kavandamisel olevate, kuid veel kinnitamata kaitsealade kord loetakse kehtivaks.

Omaette rühmana on välja toodud vääriselupaigad ehk võtmebiotoobid. Kehtiva metsaseaduse tähenduses on vääriselupaik kuni seitsme hektari suuruse pindalaga kaitset vajav ala väljaspool kaitstavat loodusobjekti, kus kitsalt kohastunud, ohustatud, ohualdis või haruldaste liikide esinemise tõenäosus on suur. Vääriselupaiga ehk VEPI mõiste on seaduses muutunud ega ole just parim (eelmise redaktsiooni järgi: kaitset vajav ala tulundus- või kaitsemetsas). Nii on hetkel olukord, kus kaitseala piiranguvõõndis paiknenud ja varem rangelt kaitstud VEP pole seda enam seaduse tähenduses, seega mitte vajalikul määral kaitstud. Samuti on tekitanud ebamäärasust pindalaline piirang 7 ha, kuivõrd VEPide hulgas oli aastaid sellest suuremaid alasid. Tänapäevaks on ebakõla siiski lahendatud – piirmäärast suurematel on moodustatud kaitsealad või on need formaalselt „õigesse mõõtu lõigatud”.

Kõik pindalalised suurused on arvatud punkthinnangute alusel, iga näitaja proovitükkide arvu ja proovitükkide koguarvu suhte ning üldkogumi pindala korrutisena. Et tegemist on statistiliste hinnangutega, on tabelites esitatud ka võimalik veahinnang (pindala alumine ja ülemine usalduspiir 95% usaldusnivool).

Metsamaa pindala kaitserežiimiga aladel SMI hinnangute järgi on:

- hoiumetsad – 216 300 ha (9,8% metsamaast Eestis),
- kaitsemetsad – 339 700 ha (15,4% metsamaast Eestis),
- kaitstavad tulundus- ehk vääriselupaikade metsad – 6 400 ha (0,3%).

Järgnevatel tabelites on esitatud andmed kaitstavate metsade kohta. Olgu märgitud, et tegemist on ainult (tootliku) metsamaaga, mistõttu arvud võivad erineda mujal statistikas leiduvate kaitstavate alade pindala kohta esitatud hinnangutest.

9.1.1 Metsamaa pindala jagunemine metsakategooriate järgi

Distribution of forest land area by forest categories

Metsakategooria <i>Forest category</i>	Pindala <i>Area</i>	Kaitstavate metsade osakaal <i>Share of forests under protection (%)</i>		
		metsamaa kogupindalast <i>from total forest area</i>	RMK* metsades <i>in SFMC**</i>	teistes metsades <i>in other forests</i>
	(1000 ha)			
Hoiumetsad <i>Protected forests</i>	216,3	9,8	18,3	4,9
Kaitsemetsad <i>Protection forests</i>	339,7	15,4	17,0	14,4
Vääriselupaigad <i>Habitat protection forests</i>	6,4	0,3	0,4	0,2
Kokku kaitstavad metsad <i>Total forests under protection</i>	562,4	25,4	35,7	19,6
sellest rangelt kaitstavad <i>of this strictly protected</i>	222,9	10,1	19,0	4,9
Majandatavad metsad <i>Commercial forest</i>	1649,6	74,6		
Kokku metsamaa pindala <i>Total forest land area</i>	2212,0	100,0		

* RMK - Riigimetsa Majandamise Keskus

** SFMC - State Forest Management Centre

Allikas: SMI 2010, Keskkonnateabe Keskus

Source: NFI 2010, Estonian Environment Information Centre

Veerand ehk 25,4% metsamaast on rangema või leebema majanduspiiranguga. Hoiumetsadest (– loodusobjektide hoidmiseks määratud metsast) paikneb valdav osa riigimetsas. Hoiumetsa osakaal RMK pindalast on pidevalt suurenenud ja moodustab 18,3% metsamaast, teiste omanike ja valdajate metsadest vaid 4,9%. Nii looduskaitse kui metsanduse praegustes arengukavades on püstitatud eesmärgiks võtta range kaitse alla vähemalt 10% Eesti metsamaast. Kui lugeda hoiumetsade hulka ka uuendamata või kinnitamata kaitse-eeskirjadega alade range kaitse, võib öelda, et eesmärk on saavutatud – 222 900 ha ehk 10,1% metsamaast on kaitse all.

Kaitsemetsade (keskkonnaseisundi kaitsmiseks määratud metsa, kehtiva metsaseaduse järgi majanduspiirangutega metsa) osakaal riigimetsades on samuti suurem kui erametsamaal, ka looduskaitsealade metsad paiknevad suuremas osas riigimetsas. Kaitstavate metsade pindala looduskaitsealadel on 300 800 ha, see hõlmab muuhulgas metsi kaitsealadel, mille eeskiri on seni kinnitamata või uuendamata.

Ka vääriselupaikadest (VEP) jääb valdav osa riigimetsa. Metsamaal registreeritud VEPide kogupindala on viimastel aastatel vähenenud eelkõige seetõttu, et osadest aladest on moodustatud kaitsealad. Metsaregistri järgi 23 000 ha, SMI järgi mõnevõrra vähem – 20 000 ha. VEP peaks olema majandusmetsade peamiseks looduslikku mitmekesisust hoidvaks üksuseks. Olgu lisatud, et hinnangud hõlmavad ka enam kui 7 ha suuruseid alasid (piirang tuleneb uuest metsaseaduse redaktsioonist). Riigimetsades on VEP kaitstud keskkonnaministri käskkirjaga, erametsas toimub kaitse vabatahtlikkuse printsiibil või lepingute (kinnisasja riigi kasuks isikliku kasutusõigusega koormamise tähtjalise leppe) alusel.

Vääriselupaiku inventeeriti meil aastail 1999–2002. Sellest ajast on praegu metsaregistri juures arvestust peetavasse VEPiregistrisse täiendusi tehtud siiski vähe, kuigi osa vääriselupaikade puistuid on maha raiutud. Registris olevad VEPid Eestis vajaksid looduses põhjalikumat üleinventeerimist. 2007. aastast on kinnitatud ministri määrus „Vääriselupaiga klassifikaator ja valiku juhend”.

9.1.2 Kaitstava metsamaa pindala jagunemine kaitse põhjuste järgi

Distribution of protected forest area by reasons of protection

Kaitse põhjus <i>Reason for protection</i>	Pindala <i>Area</i> (1000 ha)	Erinevate kaitsekategooriate osakaal <i>Share of different protection categories (%)</i>		
		kaitstavate metsade kogupindalast <i>from total protected area</i>	RMK* metsades <i>in SFMC** forests</i>	teistes metsades <i>in other forests</i>
Reservaadid ja sihtkaitsevööndid <i>Strict nature reserves and special management zones</i>	156,1	27,8	38,5	16,5
Piiranguvööndid <i>Limited management zones</i>	131,9	23,4	17,5	29,7
Püsielupaiga sihtkaitsevöönd <i>Species protection site special management zones</i>	25,4	4,5	5,5	3,5
Püsielupaiga piiranguvöönd <i>Species protection site limited management zones</i>	33,1	5,9	9,1	2,5
Hoiualad <i>Special conservation areas</i>	51,1	9,1	8,6	9,6
Veekaitsemetsad <i>Water protection forests</i>	97,4	17,3	7,6	27,5
Muud põhjused <i>Other reasons</i>	67,4	12,0	13,2	10,7
Kaitstavad metsad kokku <i>Total protected forest area</i>	562,4	100,0		

* RMK - Riigimetsa Majandamise Keskus

** SFMC - State Forest Management Centre

Allikas: SMI 2010, Keskkonnateabe Keskus

Source: NFI 2010, Estonian Environment Information Centre

Suurima pindala kaitse põhjuste järgi moodustavad looduskaitsealad: sihtkaitsevööndide mets 7,1% ja piiranguvööndide mets 6,0% kogu metsamaast ehk üle poole – 51,2% kõigist kaitsealustest metsadest. Ulatuselt järgnevad põhjused on veekogude ranna ja kallaste kaitsemets ning hoiualad. Püsielupaikadest hõlmab suurema osa metsise mängu- ja elupaikade kaitse.

Üks ja sama metsaosa võib olla kaitstud mitmel põhjusel. Sellisel juhul on arvestatud rangema režiimi põhjusega, mistõttu ei kajastu tabelis absoluutne pindala kaitse põhjuse järgi.

9.1.3 Kaitstava metsamaa pindala jagunemine enamuspuuliigi järgi

Distribution of protected forest areas by dominant tree species

Enamuspuuliik <i>Dominant tree species</i>	Pindala <i>Area</i>	Hoiu- ja kaitsemetsade osakaal <i>Share of different protected stands (%)</i>		
		kaitstavate metsade kogupindalast <i>from total protected area</i>	RMK* metsades <i>in SFMC** forests</i>	teistes metsades <i>in other forests</i>
	(1000 ha)			
Mänd <i>Pine</i>	240,9	42,8	54,9	30,2
Kuusk <i>Spruce</i>	75,2	13,4	12,1	14,7
Kask <i>Birch</i>	161,3	28,7	24,8	32,8
Haab <i>Aspen</i>	24,2	4,3	3,9	4,8
Sanglepp <i>Black alder</i>	20,0	3,6	3,0	4,1
Hall lepp <i>Grey alder</i>	31,8	5,7	0,9	10,7
Teised puuliigid <i>Other tree species</i>	9,1	1,6	0,5	2,8
Kaitstavad metsad kokku <i>Total protected forest area</i>	562,4	100,0		

* RMK - Riigimetsa Majandamise Keskus ** SFMC - State Forest Management Centre

Allikas: SMI 2010, Keskkonnateabe Keskus

Source: NFI 2010, Estonian Environment Information Centre

Hoiu- ja kaitsemetsade jagunemine enamuspuuliigiti erineb jätkuvalt metsamaa pindala üldisest liigilisest jagunemisest, kuid viimaste aastatega on erinevus vähenenud. Kaitstakse suhteliselt rohkem männipuistuid, kõrgem on männi (42,8%) ning madalam kuuse (13,4%) ja kase (28,7%) osakaal (võrdluseks: Eesti metsades kokku on keskmised vastavalt 33,6%, 16,7% ja 30,8%). Kõrge on männikute osatähtsus RMK metsade hoiu- ja kaitsemetsade hulgas (54,9%). Teistest puuliikidest tasub märkimist halli lepa kui enamuspuuliigi küllaltki suurt osatähtsust kaitstavate metsade pindalast – 5,7 %.

9.1.4 Hoiu- ja kaitsemetsade jagunemine arenguklasside järgi

Distribution of protected forest areas by development classes

Arenguklass <i>Development class</i>	Pindala <i>Area</i>	Kaitstavate metsade arenguklasside osakaal <i>Share of protected stands by development classes (%)</i>		
		kaitstavate metsade kogupindalast <i>from total protected area</i>	RMK* metsades <i>in SFMC** forests</i>	teistes metsades <i>in other forests</i>
	(1000 ha)			
Lagedad ja selgusetad alad <i>Unstocked and reforestation areas</i>	14,4	2,6	2,0	3,1
Noorendikud <i>Young stands</i>	40,1	7,1	7,8	6,4
Latimetsad <i>Pole stands</i>	26,4	4,7	5,5	3,8
Keskealised <i>Middle-aged</i>	216,1	38,4	37,3	39,6
Valmivad <i>Maturing</i>	69,4	12,3	11,4	13,3
Küpsed <i>Mature</i>	196,1	34,9	35,9	33,8
Kaitstavad metsad kokku <i>Total protected forest area</i>	562,4	100,0		

* RMK - Riigimetsa Majandamise Keskus ** SFMC - State Forest Management Centre

Allikas: SMI 2010, Keskkonnateabe Keskus

Source: NFI 2010, Estonian Environment Information Centre

Hoiu- ja kaitsemetsade vanuseline jaotus on ligilähedane Eesti metsade vastavale jagunemisele. Võib täheldada mõningast kaitsealuste metsade keskmise vanuse suurenemist viimasel aastakümnel, samuti metsata metsamaa osakaalu vähenemist. Vaatamata eeldusele, et kaitsealused metsad võiksid olla tunduvalt vanemad, on üle poole (52,8%) neist metsadest alles keskealised või nooremad. Küpsed metsad moodustavad pisut enam kui kolmandiku (34,9%).

9.2 Metsamaa looduslikkus, elupaigatüübid

Naturalness of forest land, habitat types

9.2.1 Metsamaa pindala looduslikkuse klassides

Distribution of forest land area by naturalness classes

Looduslikkuse klass <i>Categories of naturalness</i>	Pindala <i>Area</i> (1000 ha)	Metsamaa osakaal looduslikkuse klassis <i>Share of forest land in naturalness categories (%)</i>		
		metsamaa kogupindalast <i>from total forest area</i>	RMK* metsades <i>in SFMC** forests</i>	teistes metsades <i>in other forests</i>
Primaarne <i>Primary</i>	954,4	43,1	41,7	44,0
sellest loodusemets <i>of this natural forest</i>	53,7	2,4	4,1	1,5
Muudetud looduslik <i>Modified natural</i>	1 088,4	49,2	45,6	51,3
Pool-looduslik <i>Semi-natural</i>	166,3	7,5	12,6	4,6
Istandused <i>Productive plantation</i>	2,9	0,1	0,1	0,2
Kokku metsamaa pindala <i>Total forest land area</i>	2 212,0	100,0		

* RMK - Riigimetsa Majandamise Keskus

** SFMC - State Forest Management Centre

Allikas: SMI 2010, Keskkonnateabe Keskus

Source: NFI 2010, Estonian Environment Information Centre

Looduslikkuse klassid (ÜRO *Global Forest Resources Assessment* ehk GFRA 2005 klassifikatsiooni järgi):

- primaarne (looduslikult uuenenud kohalike puuliikidega, selged majandustegevuse jäljed puuduvad),
- muudetud looduslik (looduslikult uuenenud kohalike liikidega, inimtegevuse jälgedega, kultiveeritus pole tuvastatav või on kultiveeritud liikide osakaal alla 50%),
- pool-looduslik (kohalike liikidega kultiveeritud või LUKi abil uuenenud),
- istandused.

Hinnangute järgi on Eesti metsad küllaltki loodusliku ilmega (43,1%). Tuleb siiski arvestada, et GFRA kriteeriumid on majanduslike mõjutuste määratlemisel üsnagi leebed.

Loodusmetsa mõiste on defineeritud Eesti bioloogide poolt ning sellele vastaval metsal on kõrge looduskaitseväärus. Loodusmets peab vastama järgmistele kriteeriumidele:

- puistu on eriliigiline ja erivanuseline; põhipuuliikide iga erineb vähemalt 2 vanuseklassi ulatuses (lehtpuu – 20, okaspuu – 40 aastat) või suhteliselt ühevanuselise puistu puhul peab I rinde okaspuude keskmine vanus ületama 100, lehtpuude vanus 80 aastat;
- vana metsa häiludes või omaette rindes kasvab noori puid;
- lamapuid ja surnult seisvaid puid on vähemalt 5% kasvavate puude arvust; tugevasti kõdunenud lamatüved moodustavad kas 1/3 kõigist lamatüvedest või leidub neid proportsionaalselt keskmiselt kõdunenutega või moodustavad keskmiselt kõdunenud tüved vähemalt 50% kõigist lamatüvedest;
- raiejälgi pole võimalik tuvastada või on tegemist olnud üksikpuude raiega, mis ei ole mõjutanud puistu liigilist koosseisu.

Erandina võib lugeda loodusemetsaks:

- üheliigilisi raba, siirdesoo, sinika, sambliku ja kanarbiku metsakasvukohatüübi puistuid, kuid kindlasti peab olema täidetud erivanuselisuse ja surnud puidu nõue;
- põlengu- ja tormialade metsamaa, kui häiring toimus põlis- või loodusemetsas ning ei ole toimunud häiringujärgset sanitaarraiet;
- põlengu või tuulekahjustuse tagajärjel hävinenud ja koristamata nooremad metsad, alates latiealisest metsast.

Loodusemetsa määratlusele vastab hinnanguliselt 2,4% metsamaast, kusjuures RMK maadel, kus asub rohkem rangelt kaitstavaid metsaosi, on see näitaja üksjagu keskmisest suurem.

9.2.2 Metsamaa pindala „Loodusdirektiivi” elupaigatüüpides

Forest area by natural habitats according to „Habitats Directive”

Metsaelupaigatüüp <i>Forest habitat type</i>	Natura 2000 kood <i>Code</i>	Pindala <i>Area</i> (1000 ha)	Metsaelupaigatüübi osakaal metsade kogupindalast <i>Share of forest habitat type (%)</i> from total forest area
Vana loodusemets (läänetaiga) <i>Western taiga</i>	9010	78,0	3,5
Vana laialehine salumets <i>Fennoscandian hemiboreal natural old broad-leaved deciduous forests</i>	9020	1,0	0,0
Rohunditerikas kuusik <i>Fennoscandian herb-rich forests with Picea abies</i>	9050	5,8	0,3
Okasmets moreenkõrgendikul <i>Coniferous forests on glaciofluvial escers</i>	9060	7,7	0,3
Puiskarjamaa <i>Fennoscandian wooded pastures</i>	9070	2,5	0,1
Soostuv ja soo-lehtmets <i>Fennoscandian deciduous swamp woods</i>	9080	45,4	2,1
Rusukallete ja jäärakute mets <i>Tilio-Acerion forests of slopes, screes and ravines</i>	9180	0,2	0,0
Siirdesoo- ja rabamets <i>Bog woodland</i>	91D0	85,9	3,9
Lammi-lodumets <i>Alluvial forests with Alnus glutinosa and Fraxinus excelsior</i>	91E0	0,8	0,0
Laialehine lammimets kaldavallil <i>Riparian mixed forests along the rivers</i>	91F0	0,2	0,0
Fennoskandia puisniit <i>Fennoscandian wooded meadows</i>	6530	0,4	0,0
Metsastunud lüited <i>Wooded dunes</i>	2180	22,6	1,0

Allikas: SMI 2010, Keskkonnateabe Keskus

Source: NFI 2010, Estonian Environment Information Centre

„Loodusdirektiiviks” kutsutakse Euroopa Liidu direktiivi looduslike elupaikade ja loodusliku fauna ning floora kaitsest (92/43/EEC, 1992). Selle alusel on hiljem moodustatud *Natura 2000* võrgustik. Natura võrgustiku aladel asub 391 000 ha Eesti metsamaast ehk 17,7% (sealhulgas erametsamaadest – 9,4%).

SMI hinnangud hõlmavad elupaigatüüpe ka väljaspool Natura võrgustiku alasid. Haruldaste metsaelupaigatüüpide kohta (9180, 91E0, 91F0) hinnangud kahjuks puuduvad või on esitatud suhteliselt suure veaga.

Registreeritavad Natura 2000 „Loodusdirektiivi” elupaigatüübid metsamaal on järgmised:

- 9010 – vana loodusmets ehk läänetaiga (üldtüüp),
- 9020 – vana laialehine salumets (laialehised liigid moodustavad üle 50%),
- 9050 – rohunditerikas kuusik,
- 9060 – okasmets moreenkõrgendikul (okaspuu puht- ja segapuistud mõhnade, voorte, ooside lagedel ja nõlvadel),
- 9070 – puiskarjamaa (rohukamar on tekkinud aktiivse karjatamise tagajärjel),
- 9080 – soostuv ja soo-lehtmets (sh määnd enamupuuliigina),
- 9180 – rusukallete ja jäärakute mets (laialehine mets klindi rusukaldel ja vallil),
- 91D0 – siirdesoo- ja rabamets,
- 91E0 – lammi-lodumets (ülejuutatavad lammid),
- 91F0 – laialehine lammimets kaldavallidel,
- 2180 – metsastunud luited (kaugusel kuni 10 km mere- või Peipsi põhjarannast).

Üldreeglina loetakse loodusmetsa tingimustele vastav mets üldtüübi 9010 ehk läänetaiga alla, kui pole tegemist mõne selle alltüübiga (täpsemalt vt “Loodusdirektiivi” elupaigatüüpide käsiraamat, koostaja Jaanus Paal). Elupaigatüübiks määramise kriteeriumid pole siiski sedavõrd ranged kui on loodusmetsa tingimused. Näiteks on erandina loetud vastava elupaigatüübi alla metsad alates keskealistest kui tüüp on 2180, 9180, 91D0, 91E0 või 91F0. Teiste tüüpide puhul peab puistu vastama küpsustingimustele. Vana loodusmetsa tüüpi (9010) arvatakse ka metsata metsamaa põlendikud ja tormimurrud kui need on jäetud koristamata, samuti nimetatud aladel looduslikult uuenenud noored puistud.

Suurima levikuga on meil sootüübid: siirdesoo- ja rabametsa tüüp 34,3% registreeritud metsatüüpidest ja 3,9% metsamaast Eestis ning soostuv ja soo-lehtmets (18,1% ja 2,1% vastavalt). Otsitakse võimalusi, et täiendavalt range kaitse alla võtta viljakamate metsatüüpide puistuid, saavutamaks kaitstavate metsade tüpoloogiline esinduslikkus. Põhitüüp – vana loodusmets ehk läänetaiga moodustab ligi kolmandiku kõigist (31,1%) ning 3,5% metsamaast.

9.3 Vääriselupaikade osakaal, arv ja pindala maakonniti

Share, number and area of woodland key habitats (WKH) by counties

Maakond <i>County</i>	Metsamaa pindala <i>Forest land area</i>	VEP pindala <i>Area of WKH</i>	VEP % metsamaast <i>WKH % from forest land</i>	Keskmine VEP pindala <i>Average WKH area</i>	VEP arv <i>Number of WKH</i>
	(1000 ha)	(ha)	area	(ha)	WKH
Harju	223,2	1 709,6	0,77	2,1	814
Hiiu	72,6	1 415,9	1,95	2,4	599
Ida-Viru	196,3	2 422,8	1,23	3,8	633
Jõgeva	130,8	619,3	0,47	2,4	257
Järva	127,3	631,1	0,50	2,2	292
Lääne	103,9	2 835,4	2,73	2,8	999
Lääne-Viru	166,6	591,0	0,35	1,8	330
Põlva	117,3	4 062,3	3,46	2,2	1887
Pärnu	242,7	412,8	0,17	2,4	170
Rapla	155,6	1 374,5	0,88	2,4	584
Saare	160,4	3 122,0	1,95	4,6	675
Tartu	117,5	729,1	0,62	2,6	280
Valga	116,8	1 079,9	0,92	1,9	570
Viljandi	168,1	1 340,1	0,80	2,0	674
Võru	112,9	835,4	0,74	1,7	480
Kokku	2 212,0	23 181,0	1,05	2,5	9 244
Total 2010					

Allikas: Keskkonnateabe Keskus

Source: Estonian Environment Information Centre

9.4 Kaitsealade pindalad maakondade lõikes kaitseala tüüpide kaupa seisuga 31.12.2010

Area of protection areas by counties and protection types as of 31.12.2010

Maakond County	Looduskaitseala Nature protection area			Maastikukaitseala Landscape protection area			Rahvuspark National park			VK**			Kaitsealune park Parks under protection			Kokku Total		
	Pindala Area (ha)	Akva- Mainsmaa	Arv No.	Pindala Area (ha)	Akva- Mainsmaa	Arv No.	Pindala Area (ha)	Akva- toorium	Arv No.	Pindala Area (ha)	Akva- toorium	Arv No.	Pindala Area (ha)	Akva- toorium	Arv No.	Pindala Area (ha)	Akva- toorium	
	Mainland	Area of water		Mainland	Area of water		Mainland	Area of water		Mainland	Area of water		Mainland	Area of water		Mainland	Area of water	
Harju	24 477	7	14	16 870	1 840	17	25 256	-	0	0	2	8	0	0	2	67 305	1 847	110
Hliu	11 234	1 601	7	5 930	5 206	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17 239	6 807	24
Ida-Viru	40 584	1	5	7 697	26	13	0	0	0	0	3	265	0	3	238	48 785	27	46
Jõgeva	17 760	0	5	9 669	0	3	0	0	0	0	10	102	0	10	403	27 933	0	68
Järva	7 198	0	7	18 540	0	9	0	0	0	0	1	1	0	1	214	25 954	0	49
Lääne	18 408	3 094	5	17 738	1 285	7	22 435	26 171	1	11	0	11	0	4	251	58 843	30 550	33
Lääne-Viru	11 233	2 667	8	9 919	480	16	22 240	25 018*	1	698	0	8	0	8	513	44 603	28 165	102
Põlva	585	0	5	10 675	0	6	0	0	0	1 318	1	4	1	4	367	12 945	1	31
Pärnu	50 770	3 260	33	4 846	1 633	10	8 161	0	0	1 254	198	17	240	42	65 270	5 091	102	86
Rapla	14 910	0	6	18 117	0	14	0	0	0	3 128	0	7	461	59	36 616	0	86	
Saare	7 790	3 219	14	4 960	141	15	7 604	16 156	1	829	154	14	84	17	21 266	19 669	61	
Tartu	22 678	0	8	4 785	0	4	0	0	0	19 319	26	23	434	42	47 217	26	77	
Vaiga	4 071	0	3	25 491	0	4	5 589	0	0	199	0	11	249	43	35 598	0	61	
Viljandi	10 763	0	7	5 966	0	12	31 478	0	1	547	0	10	132	21	48 887	0	51	
Võru	1 906	0	4	22 954	0	11	6 711	0	1	133	0	2	142	20	31 844	0	38	
Maismaa Mainland	244 367			184 155			129 474			27 813			4 496		590 306			
Akvatoorium	13 847			10 611			67 345			379								92 182
Area of water																		
Kokku/Total	258 214	131		194 766	150		196 819	5		28 192	116		4 496	537	682 488	939		

*Pindala sisaldab ka Lahemaa rahvusparki akvatooriumi Harjumaale jäävat osa

Area contains the area of water in Lahemaa National Park which remains to the Harju County

Allikas: Eesti Looduse Infosüsteem (EELIS)

**Vana ehk uuendamata kaitsekorraga kaitseala

Protection area with old protection regulation

Source: Estonian Nature Information System (EELIS)